

## МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ ПО СЪСТАВЯНЕ НА МЕЖДУНАРОДНАТА ИНВЕСТИЦИОННА ПОЗИЦИЯ НА БЪЛГАРИЯ<sup>1</sup>

Българската народна банка съставя и отчита международната инвестиционна позиция (МИП) на страната. Информацията за нуждите на статистиката на международната инвестиционна позиция се събира на основание на чл. 42 от Закона за БНБ (обн., ДВ, бр. 46 от 10.06.1997 г.) и чл. 7 - 10 на Валутния закон (ВЗ) (обн., ДВ, бр. 83 от 21.09.1999 г., изм. и доп., ДВ, бр. 59 от 2006 г.) и се обработва от отдел „Платежен баланс и външен дълг“ към дирекция „Статистика“ на БНБ при запазване на пълна конфиденциалност. Българската народна банка изготвя и публикува международната инвестиционна позиция в съответствие с петото издание на „Ръководството по платежен баланс“ (МВФ, 1993), и с „Ръководните правила на Европейската централна банка“<sup>2</sup>. Международната инвестиционна позиция се съставя и публикува тримесечно.

Методологията за отчитане на международната инвестиционна позиция е концептуално свързана с тази на платежния баланс. Финансовата сметка на платежния баланс представя транзакциите (потоци) на една икономика (свързани с външните ѝ финансовите активи и пасиви), които се отразяват върху размера на притежаваните външни финансови активи и пасиви, отчитани в международната инвестиционна позиция.

Съществува тясна взаимовръзка и между *Международната инвестиционна позиция*, *Брутния външен дълг* и *Системата от национални сметки (СНС)*. Статиите на международната инвестиционна позиция кореспондират в голяма степен на съответните елементи на сметка *Останал свят* от СНС.

### I. СЧЕТОВОДНИ ПРИНЦИПИ И СТАНДАРТИ

*Времето на записване* на операциите в международната инвестиционна позиция е края на отчетния период.

*Оценяването на позициите* се извършва на базата на пазарните цени. Ако пазарните цени на транзакциите не са известни, като приближение за тях се използват средни пазарни цени.

*Промените в стойността* на притежаваните активи или пасиви към чужбина, които се дължат на валутно-курсови и преоценъчни разлики се отразяват в международната инвестиционна позиция.

Международната инвестиционна позиция на България се отчита в евро и в левове. Преизчисляването в съответната валута се извършва при прилагане на валутния курс към края на отчетния период.

### II. КОМПОНЕНТИ НА МЕЖДУНАРОДНАТА ИНВЕСТИЦИОННА ПОЗИЦИЯ

Международната инвестиционна позиция представя външните финансови активи и пасиви на страната към края на определен период. Първото ниво на класификация в

<sup>1</sup> Актуализирани към 23 юни 2011 г.

<sup>2</sup> Guideline of The European Central Bank on the Statistical Reporting Requirements of The European Central Bank in the Field of Balance of Payments Statistics, The International Reserves Template and International Investment Position Statistics (ECB/2004/15)

международната инвестиционна позиция е разделението на активи и пасиви. Второто ниво на класификация – по функционални категории е в пълно съответствие с представянето финансовата сметка на платежния баланс. Функционалните категории активи и пасиви са: преки инвестиции, портфейлни инвестиции, финансови деривати и други инвестиции. В активите се включват и резервните активи на страната. Третото ниво на класификация е по инструменти. Инструментите, класифицирани в статиите портфейлни инвестиции и други инвестиции са показани още и по резидентен сектор, а при други инвестиции се представя и матуритета на заемите.

Компонентите на международната инвестиционна позиция са класифицирани в следните основни категории:

#### **A. ПРЕКИ ИНВЕСТИЦИИ**

*Пряка инвестиция* е категория в международните инвестиции, при която резидент на една икономика – директен инвеститор – придобива дълготраен интерес (поне 10% от дяловия капитал или правото на глас) в предприятие, намиращо се в друга икономика – директно инвестиционно предприятие. Директната инвестиция включва както първоначалната транзакция, чрез която се установява отношението между директния инвеститор и директното инвестиционно предприятие, така и всички последващи транзакции между тях. Транзакциите могат да касаят промяна в участието на директния инвеститор в капитала на инвестиционното предприятие, промяна във вътрешнофирмената задължнялост, както и дела на директния инвеститор в неразпределената печалба/загуба на предприятието за отчетния период. Вътрешнофирмените вземания и задължения се отчитат отделно, като се следва принципа за посоката на първоначалната транзакция.

*Източници:* Информацията за размера на преките чуждестранни инвестиции се извлича от месечни, тримесечни и годишни отчети на финансовия и нефинансовия сектор. За отделни елементи на позицията по преки инвестиции се използват наличните данни за размера им към края на всяко тримесечие. Други елементи на позицията, за които БНБ не разполага с данни за размера се оценяват като към размера на инвестициите от предходния период се натрупват потоците от отчетния период, отразени в платежния баланс.

За преките инвестиции в чужбина Българската народна банка използва информация от формите за деклариране в БНБ на преките инвестиции, от тримесечни отчети на предприятия от нефинансовия сектор и от месечните отчети за статистиката на платежния баланс на банките. По-късно размерът на преките инвестиции в чужбина се актуализира с данни от годишно проучване на БНБ за преките инвестиции в чужбина.

Българската народна банка получава месечни данни за преките инвестиции в страната от Централния депозитар, от отчетите за статистиката на платежния баланс на банките, от нотариусите и Агенцията за приватизация; тримесечни данни – от Управление „Банков надзор” - отчети за капитала и доходите на банките с чуждестранно участие), от предприятия с чуждестранно участие за междуфирмените задължения и вземания и от проучването на БНБ сред основните инвестиционни предприятия от нефинансовия сектор. Размерът на дяловия капитал на предприятията от нефинансовия сектор, получен от данните за потоците в платежния баланс се допълва или замества с данни от годишното проучване на НСИ за

размера на чуждестранните инвестиции. БНБ изготвя и данни за географското и секторно разпределение на преките инвестиции в страната и чужбина.

## **Б. ПОРТФЕЙЛНИ ИНВЕСТИЦИИ**

Размерът на статията *Портфейлни инвестиции* включва активите и пасивите в акции и дългови ценни книжа на България към останалия свят. Дълговите ценни книжа се разделят на облигации (с матуритет повече от една година) и инструменти на парични пазар (с матуритет по-малък от една година).

*Източници:* Размерът на статията *Портфейлни инвестиции - активи* включва ценните книги емитирани от чуждестранни и притежавани от местни лица. Източниците за размера на *Портфейлните инвестиции, активи* на Централната банка и сектор Държавно управление, които не са част от официалните резервни активи, са Дирекция „Главно счетоводство” на БНБ и Министерството на финансите. Размерът на *Портфейлните инвестиции – активи*, държани от банките се съставя на база на месечните отчетни форми на банките (на база счетоводни данни), докато данните за активите на други сектори се докладват от инвестиционните посредници и другите финансови институции.

Размерът на статията *Портфейлни инвестиции - пасиви* включва ценните книги емитирани от местни лица и притежавани от чуждестранни лица. Основният източник на информация за тази статия са: (i) Централният депозитар, който предоставя месечни данни за размера на портфейлните инвестиции по сектори и (ii) финансовите посредници - за инвестициите на местни лица в ценни книжа, емитирани от местни лица в чужбина. Министерството на финансите, БНБ и банките са основните източници на данни за инвестициите в дългови ценни книжа за секторите Централна банка и Държавно управление.

## **В. ФИНАНСОВИ ДЕРИВАТИ**

Активите и пасивите по статията *Финансови деривати* включва дериватни финансови инструменти като форуарди, фючърси, суапове, опции и други.

Основен източник на данни за тази статия са банките.

## **Г. ДРУГИ ИНВЕСТИЦИИ**

*Други инвестиции* включва размерът на активите и пасивите по търговски кредити, заеми, валутни депозити и други активи и пасиви.

Според изискванията на петото издание на Ръководството по платежен баланс под търговски кредит се разбират възникване на кредитни вземания или задължения между партньори по сделки във връзка с покупко-продажба на стоки или услуги, авансови плащания и други подобни, които не са секюритизирани с търгуеми ценни книжа.

Статия *Заеми* включва получени и изплатени главници по дългосрочни и краткосрочни заеми между местно и чуждестранно лице, които не са секюритизирани с търгуеми ценни книжа. Статията *Валута и депозити* представя в актива си размера във валутните депозити на местни лица в чужбина, а в пасива си – размера на задълженията на банките, опериращи на територията на България по депозити на чуждестранни лица, както и касовите наличности във валута. Статиите *Други активи* и *Други пасиви* включват осъществените транзакции по разни разчети, непокрити в останалите категории, включително натрупаните просрочия на дълг.

*Източници:* Основен източник на информация за търговските кредити на нефинансовия сектор са тримесечните отчети на местните лица за техните вземания (статистическа форма СПБ-6А) и задължения (статистическа форма СПБ-6А) от/към чуждестранни лица.

Данните за размерът на заемите се компилират на база на информация, предоставяна от Министерството на финансите, БНБ, от банките и директно от предприятията, предоставили/получили кредити на/от чужбина.

#### **Д. РЕЗЕРВНИ АКТИВИ**

Според изискванията на петото издание на Ръководството по платежен баланс *Резервните активи* включват тези външни активи, които са на разположение на и са контролирани от централната банка (правителството), и се използват за пряко финансиране на дефицити на платежния баланс. Резервните активи включват монетарно злато, специалните права на тираж, резервната позиция при МВФ, валутните активи (включващи валутни депозити и ценни книжа) и други вземания. Записванията в тази категория представляват активите на управление „Емисионно“ на БНБ.

### **III. ПЕРИОДИЧНОСТ, ЧЕСТОТА И СВОЕВРЕМЕННОСТ НА ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО МЕЖДУНАРОДНАТА ИНВЕСТИЦИОННА ПОЗИЦИЯ**

Българската народна банка съставя и публикува тримесечно международната инвестиционна позиция на страната. Съгласно своя календар, БНБ извършва публикациите в рамките на три месеца след изтичането на отчетния период.

#### **IV. ПОЛИТИКА НА РЕВИЗИРАНЕ НА ДАННИТЕ**

Политиката на Българската народна банка за ревизиране на данните се базира на следните принципи:

- (1) Всяка публикация включва ревизии на данните за предходния отчетен период.
- (2) При наличие на текущи промени в резултат на събрана допълнителна информация, както и поради елиминирането на грешки, Българската народна банка своевременно информира потребителите посредством месечните прес-съобщения.
- (3) Когато се правят значителни ревизии в резултат на промени в методологията за отчитане на определени компоненти на международната инвестиционна позиция, или по други причини, с цел да улесни своите потребители, Българската народна банка ги информира предварително за предстоящите промени.

#### **V. РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА**

Българската народна банка разпространява тримесечните данни за международната инвестиционна позиция чрез страницата си в Интернет – <http://www.bnb.bg>

Данните се публикуват също така и в месечния „*Информационен бюлетин*“ на Българската народна банка и в полугодишните и годишните официални отчети на Българската народна банка.

## **VI. КОНТАКТИ**

Въпроси по методологията, прилагана от Българската народна банка или относно публикуваните данни по Международната инвестиционна позиция, можете да изпращате на Емил Димитров, директор на дирекция „Статистика“ и на Лиляна Банчева, началник на отдел „Платежен баланс и външен дълг“ по електронна поща на адрес [Dimitrov.E@bnbank.org](mailto:Dimitrov.E@bnbank.org) и [Bancheva.L@bnbank.org](mailto:Bancheva.L@bnbank.org) или по пощата на следния адрес:

Българска народна банка  
Отдел „Платежен баланс и външен дълг“  
Пл. „Княз Александър I“ № 1  
1000 София, България